

Szentgyörgyi László

NE SÍRJ ÉRTÜNK, ARGENTÍNA!

Atörténet a Keleti pályaudvaron kezdődött. Ott botlottak egymásba, hogy aztán az ismerkedés rövid, de annál intenzívebb szakaszát követően együtt folytassák.

*

- A múlt század nyolcvanas éveinek végén váratlanul - vagy mégsem? - bekövetkezett kelet-közép-európai rendszerváltás mozgalmas első évtizedét éltük, változóban, átalakulóban volt minden: váratlan, korábban sosem remélt utak nyíltak meg, lehetőségek tárultak fel a kommunista diktatúra szorításából alig szabadult emberek előtt, így előttem is - rögzítette a korképet Sebes Ákos. - A lélekölő, közel fél évszázadig tartó kommunista elnyomás után váratlanul nyakunkba szakadt szabadság felkészületlenül ért mindannyiunkat. Próbáltunk azonnal - ki-ki a maga felkészültsége, elszántsága és képességei függvényében - élni az adott lehetőségekkel. Az elszánt tenni akarás, no meg a kalandvágy úzótt, hajtott sokunkat, hogy belevágjunk az ismeretlenbe - folytatta Ákos.

Valóban komoly változásokon esett át akkoriban - többnyire kényszerből - a társadalom, a szocialista tervgazdálkodásból a vadkapitalizmusba való átmenet nem volt zökkenőmentes, s bár kétségtelenül voltak a folyamatnak nyertesei - vagy inkább opportunistáknak haszonélvezői -, a kisemberek azonban szinte elkerülhetetlenül a vesztesek közé kerültek. Aki nem volt hajlandó belenyugodni sorsába, a mindenkori lúzer szerepkörébe, az szökni próbált. Méghozzá mindenáron. Számptalan, akár filmbe kívánczó, hajmeresztő fordulatokkal tűzdelt sztori kezdődött azokban az években, egyesek happy enddel zárultak, mások nem.

*

Akkoriban döntött úgy Sebes Ákos is, hogy kivándorol, méghozzá a tangó hazájába, Argentínába. Hogy mi készítette, pontosabban: kényszerítette szülőföldje elhagyására? Hát a rendszerváltás utáni évtizedre jellemző zavaros és reménytelenül összekuszált gazdasági-társadalmi

körülmények. A román nacionálkommunista rendszer összeomlott ugyan, de a remélt szép új világ körvonalai sehogy sem akartak mutatkozni. A vadprivatizáció következményeként sorra zártak be a gyárak, üzemek, megjelent, s rövid idő alatt kétségbeejtő méreteket öltött a munkanélküliség. Alig szabadultak a diktatúrából, máris megtapasztalhatták az egzisztenciális bizonytalanság idegőrlő érzését. Ekor uralkodott el Ákos felett is a cseberből vederbe jutottság érzése.

Az 1989-es politikai változásokat megelőzően, bő egy évtizedig – mivel annak idején elutasította a szomszédos, zömében románok által lakott megyeközpontban számára felajánlott állást – kénytelen volt tanult szakmájától teljesen idegen területeken munkát vállalni. Volt ő pincér, segédmunkás, raktáros, kazánfűtő, gyógyszerészsegéd, de nem panaszkodott, szó nélkül vállalta az áldozatot, csak szülővárosában maradhason. Így ment ez akkoriban, a frissen végzett magyar szakembereket rendszerint regáti településekre helyezték, kizárólag román környezetben juthattak végzettségüknek megfelelő munkához. Ahonnan – legalábbis a rendszerváltás pillanatáig – csak igen keveseknek, és igen komoly áldozatok árán sikerült visszakerülniük szülőföldjükre.

A rendszerváltás utáni, jelentősen megváltozott körülmények között Ákos előtt is megnyílt a lehetőség, hogy végre tanult szakmájában helyezkedjék el. A kezdeti időkre jellemző össznépi eufória körülményei között hirtelen megugrott az információéhség. A régiek mellett új lapok jelentek meg, bárki, akiben a szükséges kíváncsiság mellé némi íráskészség is társult, azonmód felcsaphatott újságírónak. A növekvő számú lapok súlyos szakemberhiányt generáltak, ezért két kézzel kaptak a képzett nyomdászok után. A páratlan konjunktúrát sikerült kihasználnia Ákosnak is, aki hosszú kitérők után végre nyomdászként dolgozhatott. Akkor nem gondolta volna, hogy nem sokáig.

A nyomdát, ahol a két – magyar és román nyelvű – helyi napilapot előállították, egyik napról a másikra váratlanul privatizálták, az új tulajdonos pedig úgy látta jónak, hogy az újságnyomtatásra használt, még a harmincas évekből származó rotációs gépet eladja egy brit ipari múzeumnak. A korszerűsítés velejárója volt, hogy a magasnyomásról áttértek az újabb technológiákra. A lapokat egy szomszédos nagyvárosba vitték nyomtatásra. A nyomdai előkészítésben dolgozók egy részét nyugdíjazták, másik részét, akik vállalták az ezzel járó kényelmetlenségeket, átképezték. Ákos nem vállalta, inkább a sajtóban próbált elhe-

lyezkedni, de nem volt szerencséje. A szükséges íráskészsége megvolt ugyan, de mivel nem volt senki pártfogója, simán mellőzték a már akkor anyagilag és egyéb módon is politikafüggő lap döntéshozói.

*

Hónapokig húzódó állásnélküliség, a vele járó egzisztenciális gondok, a csalódottság, reményvesztettség állapotában jutott el odáig, hogy kimondja: elég! Ami ugyan még nem jelentett semmit, azon túl, hogy onnantól nem hátra, hanem előre próbált tekinteni. – A tölem telhető legalaposabb önelemzést követően, lehetőségeimet számba véve döbentem rá végül: az újrakezdéshez gyökeres változásra lesz szükség. Beleértve az esetleges kivándorlást is. Bár ez utóbbi vonatkozásban konkrét elképzeléseim akkor még nem voltak – emlékezett Ákos.

Kezdetben az anyaországi lehetőségek után kutakodott – rokonok, ismerősök végtelennek tűnő sora járta már be előtte az utat –, ez tűnt számára is a legkézenfekvőbbnek. Természetesen szakmájában szeretett volna elhelyezkedni, csakhogy műszaki felszereltség, technológia tekintetében egyre tágabbra nyílt az olló a két ország nyomdaipara között, rá kellett döbennie, hogy szakmai tudása már nem elegendő ahhoz, hogy munkát találjon.

Választása végül a pampák országára esett. Véletlenül került kezébe az újság, amelyben arról tudósítottak, hogy az akkoriban gazdaságilag fellendülőben lévő Argentína súlyos munkaerőhiánnyal küszködik, ezért kész befogadni másfél millió, elsősorban a kelet-közép-európai, volt szocialista államok felől érkező bevándorlót. Nem sokat teketóriáztott, azonnal eldöntötte, hogy szerencsét próbál.

Anélkül döntött Maradona szülőhazája mellett, hogy túl sokat tudott volna róla, leszámítva néhány, többnyire a foci kapcsán itt-ott véletlenszerűen felszedett felületes információt. Mint például, hogy a második világháború után állandó magyar színház működött Buenos Airesben, ott játszott egy ideig Páger Antal, Vaszary Piri és Szelezcky Zita, illetve ott adták ki a földrész leghosszabb ideig megjelenő magyar nyelvű lapját, a Dél-Amerikai Magyar Hírlapot.

*

Annak idején azonnal lenyűgözte az Evita című musical, különösen annak legismertebb slágere, a Don't Cry for Me, Argentina!, amit elsősorban Julie Covington előadásában szeretett hallgatni.

A budapesti követségen, ahol reménykedve próbálkozott, meglepetésként érte, hogy román állampolgársága miatt kurtán-furcsán elutasították kérelmének még csak átvételét is. – Képzeld, minden ex-kommunista országból fogadtak bevándorlókat, kivéve a volt Szovjetunió tagállamait, valamint Bulgáriát és Romániát – mesélte később barátjának Ákos. Az elutasítás elkeserítette, de inkább feldühítette. Szükségét érezte, hogy ennek hangot is adjon, ezért bekopogott az egyik követségi titkár ajtaján, aki hellyel kínálta és türelmesen végighallgatta.

Elmondta a magyarul tűrhetően beszélő diplomatának, hogy méltatlannak, sőt igazságtalannak tartja, hogy elutasítják kérelmének pusztán átvételét is, csak azért, mert nincs magyar állampolgársága, pedig magyarsága annyira kétségszövegbevonhatatlan, mint bárki másé, aki a mai országhatárokon belül látta meg a napvilágot. Egyébként is, állt elő az aduással, Argentínában is elismert földije, Juan Fernando Czetz, azaz Czetz János – Bem apó vezérkari főnöke, majd az argentin katonai akadémia megalapítója, 25 éven át igazgatója – ugyanebben a régióban, Gidófalván született. – A családom Czetz óta dokumentumokkal igazolhatóan itt él. Az országhatárokat azóta kétszer is átrajzolták a fejünk fölött, ezért engem most megfosztanak attól a lehetőségtől, hogy Argentínában letelepedjek – érvelt.

A követségi titkár meglepően segítőkésznek bizonyult. Arra kérte, írja le, amit elmondott; biztosítja, hogy eljuttatja az egyetlen helyre, ahonnan megoldást remélhet. Ákos megtette, két A4-es oldalon összefoglalta érveit, majd hazautazott Erdélybe.

Teltek-múltak a hetek, három hónappal az eset után hivatalos levél érkezett Buenos Airesből, amelyben arról értesítik, hogy Carlos Menem köztársasági elnök, élve hivatali jogával, utasította az illetékeseket kérésének átvételére. Ezért szíveskedjék a szükséges iratokkal a budapesti követségen megjelenni.

*

Ákosnak nem okozott nehézséget a szükséges iratok összegyűjtése, különösen, hogy első útja alkalmával is már kész aktacsomóval jelentkezett. A szimpatikus követségi titkár régi ismerősként üdvözölte,

távozáskor különös melegséggel lapogatta a vállát, s meggyőződését fejezte ki, hogy ügye sinre került, rövidesen kiutazhat új hazájába. Hangjában diplomatától szokatlan melegséggel kívánt szerencsét jövődéli új életéhez.

Hazatérve meglehetősen furcsán érezte magát: amióta elérhető közelségbe került az utazás, szinte mindennap búcsúzott, mikor egy-egy, életében fontos szerepet betöltő helyszíntől, mikor egy-egy számára kedves embertől. Igaz, ez utóbbi esetben némán, szótlanul, kívülálló számára észrevehetetlenül történt minden. Nem esett nehezeére, hisz tartózkodó alaptermészetéből fakadóan kerülni próbálta az érzelgősségnek még a látszatát is.

A fordulat akkor következett be, amikor váratlanul teljesült legfőbb vágya: felvették a rendszerváltás utáni kezdeti időszak legsikeresebb médiavállalkozásához, azaz: felcsapott újságírónak. – Kitartó, elutasításokkal tarkított keresgélések, próbálkozások után végre megtaláltam az egyéniségemhez leginkább illő lapot, így lemondtam az emigrálásról – mesélte később Ákos. – Hogy jól tettem-e, azóta is képtelen vagyok eldönteni – jegyezte meg. Ne sírj értem, Argentína! – dúdolja magában, ahányszor eszébe jut a történet. Titokban azért néha el-elmereng azon, miként alakulhatott volna sorsa Argentínában.

Akkoriban kezdett közölgetni az egyik magyarországi hetilapban, amelynek jó nevű író tulajdonosa biztosította: ha netán úgy alakulna, neki is kerül egy íróasztal a szerkesztőségben. Igen büszke volt erre, többre becsülte minden úgynevezett szakmai elismerésnél, amit tudvalevőleg elsősorban politikai megfontolások alapján osztogatnak. A politikum számára kényelmetlen újságíróként tudta: a hozzá hasonlókat nem tartják sokra. Legfennebb az olvasók, ha értékelik.

Az említett budapesti szerkesztőséggel kialakult munkakapcsolatnak tudható be, hogy abban az időszakban gyakran megfordult a fővárosban. Akkor még nem volt közvetlen légikapcsolat Budapest és szülővárosa között, így egyszer vonattal, másszor autóbusszal utazott. Egy ilyen utazás alkalmával találkozott Maria Estellával, azaz Marival, ahogyan Ákos szólítja azóta is.

*

– Az egyik legmegdöbbenőbb sztori, amellyel valaha is találkoztam – vélekedett a történetről Ákos, akinek nem túl hosszú, de annál

intenzívebben megélt újságírói pályája során bőven volt alkalma betekinteni az élet árnyékos oldalának bugyraiba. – Abban megegyezhetünk, hogy – filmbe illő érdekessége mellett – értelmezhetnénk akár az erdélyi magyarság XX. századi tragikus történelmének egyfajta foglalataként is – magyarázta Ákos.

A kilencvenes évek legvégén Uruguayban, Montevideo Punta Carretas városrészében, a General Gregorio Suárez utcai házában 92 éves korában elhunyt Juan Nemes. Az öregúrnak egyetlen lánya volt, akit egy argentin mérnök vett nőül, két gyerekük született: a nagyobbik, Juan Pabló a hadseregben pilótaként szolgált, egy légibalesetben vesztette életét, a kisebbik, Maria-Estella az USA-ban kezdte meg állatorvosi tanulmányait. Nagypapa halála után, anyja kérésére utazott Montevideóba, azzal a céllal, hogy értékesítse az ingatlant. A lakás kiürítésekor a padláson megsárgult, régi iratcsomóra lelt. Belelapozott; ismeretlen nyelven íródtak, de érdeklődését felkeltették.

A család eredete felől érdeklődve, anyjától megtudta, hogy János nevű nagypapa Kolozsváron jött a világra, katonatisztként végigharcolta a második világháborút, majd a kommunista hatalomátvétel elől Uruguayba emigrált. Egyetlen gyereklányuk született, aki nem emlékezett, hogy a családban valaha is szóba került volna apja magyarsága.

Maria-Estella lázasan kutatni kezdett a gyökerei után. Levelezett – angolul és spanyolul – mindenkivel, akitől segítséget remélhetett. Kitartása meghozta a gyümölcsét: megtudta, nagypapjának rokonai, azok leszármazottai feltételezhetően ma is szülőföldjükön, azaz Kolozsváron és környékén élnek. Nem sokat vívódott: elhatározta, hogy felkeresi őket, ezért nagy elszántsággal tanulta a magyar nyelvet. Gondolta: ennyivel tartozik az őseinek.

Ekkor és ilyen körülmények közepette találkoztak: Ákos, aki a szülőföldjéről Latin-Amerika felé vette volna az irányt, s Mari, aki éppen onnan, a messzi földrésről utazott ősei bölcsőhelye felé. Akkor még nem gondolhatták, hogy néhány hónap elteltével már Budapesten építhetik közös életüket.

*

Mari egy barátságtalan őszi reggelen érkezett meg Erdély központjába. Szép város Kolozsvár – dúdolgatta a Kálmán-operett egyik legismertebb dalát, miközben a várossal ismerkedett. A település, a lány

előzetes elvárásait megcáfolva, ezúttal a jobbik arcát mutatta: az építészeti szempontból elragadó belváros valósággal elvarázsolta, elragadtatással számolt be anyjának élményeiről. A sors is kegyes volt hozzá: szinte kizárólag türelmes, barátságos, segítőkész emberekkel hozta össze. Még a hivatalokban sem tapasztalt nemtörődömségre, ellenségeskedésre utaló jeleket. Pedig erre számított, erre készítették fel jóakarói. Rettegett is, mert nem tudta, hogyan kezelje majd a számára szokatlan helyzetet. Előzetesen sem az Államokban, ahol tanulmányait folytatta, sem szülőhazájában, Argentínában nem találkozott hasonlókkal. – Bár úgy gondolom, a hivatalnokok – éljenek bárhol a világon – alapvetően hasonlóak: szeretik a nyugalmas semmittevést, ezért, ha rajtuk múlik, kerülnek minden olyan szokatlan helyzetet, ami fölösleges bonyodalmakat okozhat kényelmes életvitelükben – vélekedett a fiatal lány.

Kezdetben minden lehetőséget megragadott, hogy gyakorolhassa magyar nyelvtudását. Az első hónapok bizonytalanságai, keresgélései után, már otthonosan mozgott az elsősorban magyar diákok által látogatott szórakozóhelyeken, kocsmákban, ahol számos ismeretséget is kötött. Pénze fogytával – néhány ezer dollárral a zsebében vágott neki a kalandnak, amiből két-három hónapig ugyan fenntarthatta magát, de tovább nem – munkát volt kénytelen keresni. Fő pénzkereseti forrása a nyelvoktatás volt: egy alapítványnál tanította angolra és spanyolra a kisdíjakokat. Aztán a felnőtteket is.

Mindeközben lázasan készült az ismeretlen rokonokkal való találkozásra. Másfél esztendőnyi elszánt kutakodás után végül sikerült hozzájutnia egyikük lakcíméhez. Közel a célhoz kételyei támadtak, elbizonytalanodott. – Felmerült bennem a kérdés, hogy érdemes-e az utolsó lépést is megtennem? Nem tudhattam, hogyan fogadják a közeledésem, nem tartják-e majd tolakodásnak, egyáltalán mit gondolnak majd az egészről – mesélte a későbbiekben Mari. Néhány napi vívódás után mégis úgy döntött, történjék bármi, befejezi.

Elérkezett a nagy nap: barátnője társaságában, remegő lábakkal csengetett Nemesék kertvárosi házának kapuján. Közben számtalanszor elismételte magában az előre megfogalmazott magyar nyelvű bemutatkozó szöveget. A kezdetben mosolygó férfi ingerülten szakította félbe, adta tudtára: nem ért magyarul. A barátnő tolmácsolása mellett

folytatott beszélgetés alig félórányit tartott, s bár telefonszámot cseréltek, a férfi soha nem hívta, holott ebben egyeztek meg.

*

Marit letaglózta az eset, érezte, hogy kifut a talaj a lába alól, már azt is bánta, hogy egyáltalán Európába utazott. A pokolba kívánta nagyapját, az ismeretlen rokonokat, mindent és mindenkit, ami és akik körülvették, mióta Kolozsvárra érkezett. Napokig kuksolt albérleti lakásában, lemondta nyelvóráit, a telefonhívásokra nem válaszolt, a netre sem lépett fel. Szenvedett, ahogy csak egy érzékeny nő képes szenvedni. Aztán lassan megbékélt a helyzettel. Bármennyire is nehezebbre esett, elengedte a történelem homályába vesztett erdélyi rokonokat. Még egy hónapig maradt a hirtelen ellenszenvenné vált Kolozsváron, aztán újra útra kelt. Akkor még úgy tervezte, hogy vissza Buenos Airesbe, a szüleikhez...

A Keleti pályaudvar a szokásos arcát mutatta: az oldalbejárat melletti folyosón, a külföldi jegypénztár és információs iroda előtt zajlott a szokásos mindennapi élet. Fegyelmezetten sorban álló nyugati turisták, amint az ügymenetben tapasztalható teljes zűrzavar ellenére, irigylésre méltó kitartással próbálják megszerezni a maguk menetjegyét, aztán odébb állnak. A meghatározhatatlan etnikumú, de minden kételyt kizáróan keleti, külső szemlélő számára arabnak tűnő utasok további úticélját sejtteni lehetett ugyan, de azontúl semmi biztosat nem. A képet tovább színezték a bennszülött alkoholisták, drogosok, akik tébolyultan bolyongtak a várótermek és a peronok között.

Ákos az argentin követségről, ahol a bevándorlási kérelméhez szükséges ügyiratot adta le, egyenesen a pályaudvarra sietett, még aznap hazaindulni szándékozott. A jegypénztár előtt sorban állva figyelt fel a magyart törve, pösze kiejtéssel beszélő lányra, aki Kolozsvárig váltott menetjegyet. Mire Ákos is hozzájutott a magáéhoz, a fiatal lány már a peronon állt, hátizsákját egy padra helyezte, miközben a különböző feliratok között próbált eligazodni. A fiatalember széles mosollyal állt meg mellette. – Segíthetek? – kérdezte, s tovább mosolygott. A lány visszamosolygott. Szóba elegyedtek. A vonatra felszállva Ákos elcserélte a helyjegyét a lány mellett még jóformán el sem helyezkedő fickóval, aki ferde arcán mindentudó torz vigyorral adta át a terepet.

*

Onnantól felgyorsultak az események. A vonaton folytatott beszélgetés során megtudták egymásról, amit egy ilyen természetű – naná, hogy életre szóló! – kapcsolathoz feltétlenül tudniuk kellett. A kölcsönös szimpátia már a legelején kialakult közöttük, mire Mari Kolozsváron leszállt a vonatról, már komolynak mondható érzelmi kötődést éreztek egymás iránt. Aztán következtek a kincses városbéli találkozások, amelyek forró, szenvedélyes szerelembe torkolltak.

Ákos próbált itt-ott segíteni a lánynak, kapcsolatai révén képzettségének megfelelő munkát is szerzett neki egy állatorvosi rendelőben. Mari elszántan, kitartóan kutatott rokonai után, minden követ megmozgatott, csak rájuk találjon. Közben meg mélyíteni próbálta magyar nyelvtudását, bár nem sok sikerrel. A szókincse szépen gyarapodott, a kiejtése viszont sehogy sem javult. Valahogy könnyebben boldogult a románnal. – A történelem hatása a túlélőkre – jegyezte meg Ákos. – Hamarabb lesz belőled román, mint magyar – fűzte hozzá évődve. – Ne humoroskodj! – replikázott Mari, s úgy tett, mint aki megsértődött.

Aztán bekövetkezett a fordulat, azaz a rokonnal való találkozás, s Mari rövid tétovázás után döntött: visszatér Argentínába. Ekkorra érett meg Ákosban is az elhatározás, hogy eláll attól, hogy Maradona országába telepedjen. Ákos elkísérte Marit Budapestre, ahol egy hetet töltöttek együtt, mielőtt a lány hazarepült volna. Ez idő alatt kérte meg Ákos Mari kezét, aki igent mondott.

Az esküvőre Budapesten került sor, ott is raktak fészket. Ákos a már említett lapnál helyezkedett el, Mari folytatta állatorvosi tanulmányait. Mire végzett, az első gyerek is megszületett. Aztán még három. – Budapesten otthonra leltünk – mesélte Ákos –, mindketten azzal foglalkozhatunk, amit a legjobban szeretünk – tette hozzá. – Kell-e ennél több? – eresztette el a költői kérdést.

Argentínába és Erdélybe gyakran ellátogatnak, többnyire családotul. Kolozsvárt és környékét azonban azóta is kerülik.